

Täysistunto

Tiistai 26.10.2021 klo 13.59—18.38

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 222/2020 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 14/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 14/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Pekonen, olkaa hyvä ja esitelkää asia.

Keskustelu

17.20 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia ja merityösopimuslakia. Kummasakin laissa kilpailukieltosopimuksia koskevaa lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että työnantajan velvollisuus maksaa kilpailukieltosopimuksesta korvausta työntekijälle laajennettaisiin koskemaan kaikkia kilpailukieltosopimuksia. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi korvausten maksamisajankohdasta ja työnantajan oikeudesta irtisanoa kilpailukieltosopimus.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomioin:

Ensin muutama sana korvausvelvollisuudesta.

Kilpailukieltosopimuksia koskevaa työsopimuslain 3 luvun 5 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään säännökset työnantajan velvollisuudesta maksaa työntekijälle korvausta kilpailukieltosopimuksessa sovitulta rajoitusajalta, korvauksen määrästä ja korvauksen maksamisajankohdasta. Korvauksen suuruus riippuu työntekijän palkasta ja kilpailukieltosopimuksessa sovitun rajoitusajan pituudesta. Korvauksen määrää porrastetaan. Tämän tarkoituksena on ohjata lyhyempien kilpailukieltosopimusten tekoon.

Valiokunta yhtyy hallituksen esityksessä esitettyyn arvioon korvausvelvollisuudesta tehokkaana keinona ennaltaehkäistä perusteettomien kilpailukieltosopimusten tekemistä. Valiokunta pitää perusteltuna esityksessä valittua lähtökohtaa, jonka mukaan korvaus ei ole vahingonkorvauksen luonteista vaan kaavamainen kilpailukieltosopimuksen tekemiseen ja siihen liittyvään sidonnaisuuteen perustuva korvaus. Käytännössä on hyvin tapauskohtaista ja erittäin vaikeaa arvioida, mitkä ovat kunkin kilpailukieltosopimuksen vaikutukset työntekijän toimintamahdollisuuksiin työsuhteen ja myöhemmin rajoitusajan aikana.

Sitten kilpailukieltosopimuksen irtisanomisesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2021 vp

Hallituksen esityksen mukaan kilpailukieltosopimus voidaan tehdä enintään vuodeksi kuten nykyäänkin. Sellaisia tilanteita varten, joissa olosuhteet ja kilpailukieltosopimuksen tarve muuttuvat työsuhteen aikana, ehdotetaan esityksessä säädettäväksi nimenomaisesti siitä, että työnantajalla on oikeus irtisanoa kilpailukieltosopimus.

Valiokunta toteaa, että kilpailukieltosopimuksen irtisanomisessa on kyse siitä, että työnantaja irtisanoo sellaisen työntekijää sitovan sopimusvelvoitteen, joka on voimassa työnantajan hyväksi. Vaikka kilpailukieltosopimus koskee vain työsuhteen päättymisen jälkeistä aikaa, voi kilpailukiello kuitenkin jo työsuhteen aikana vaikuttaa työntekijän toimintaan ja toimintamahdollisuuksiin. Irtisanomisaika on perusteltu sen vuoksi, etteivät työnantajat tekisi kilpailukieltosopimuksia varmuuden vuoksi, koska niistä irtautuminen olisi kustannuksetonta vielä siinäkin vaiheessa, kun työntekijä on irtisanoutunut työsuhteesta.

Myös työntekijän perusteltuja odotuksia on syytä suojella. Työntekijän kannalta on esimerkiksi ongelmallista, jos työnantaja irtisanoa kilpailukieltosopimuksen ilman irtisanomisaikaa vielä siinä vaiheessa, kun työntekijä on irtisanoutunut ja kilpailukieltosopimuksen vuoksi ja sen mukaiseen korvaukseen nojautuen sopinut aloittavansa uudessa työssä kilpailukieltosopimuksen mukaisen rajoitusajan jälkeen.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa arvioinut ehdotettua voimassa oleviin kilpailukieltosopimuksiin taannehtivasti puuttuvaa sääntelyä. Se toteaa lausunnossaan, että omaisuuden perustuslainsuoja turvaa myös sopimussuhteen pysyvyyttä mutta kiello puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi.

Perustuslakivaliokunta toteaa edelleen, että sen käytännössä perusteltujen odotusten suojaan on tulkittu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimuspuolten oikeusasemaa.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että ehdotukselle korvaussääntelyn taannehtivasta soveltamisesta on esitetty hyväksyttäviä perustuslain 6 ja 8 §:ään kytkeytyviä perusteita. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää valittua sääntelyratkaisua tarkoituksenmukaisena.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa lopuksi, että kattavampi tilasto- tai tutkimustieto kilpailukieltosopimusten yleisyydestä Suomessa on tarpeen. Valiokunta painottaa, että lainsäädäntömuutosten vaikutuksia ja kilpailukieltojen käyttöä tulee seurata aktiivisesti lain voimaantulon jälkeen ja tarvittaessa toimenpiteisiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi tulee ryhtyä ripeästi.

Arvoisa puhemies! Mietintöön sisältyy kaksi vastalauseetta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lehto, olkaa hyvä.

17.25 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia ja merityösopimuslakia. Kummassakin laissa kilpailukieltosopimuksia koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että työnantajan velvollisuus maksaa kilpailukieltosopimuksesta korvausta työntekijälle laajennettaisiin koskemaan kaikkia kilpailukieltosopimuksia. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi korvauksen maksamisajankohdasta ja työnantajan oikeudesta irtisanoa kilpailukieltosopimus.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2021 vp

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat eivät ole olleet yksimielisiä esitetyn muutoksen vaikutuksista ja tarpeellisuudesta. Yhtäältä korvausvelvollisuuden asettamisen tarkoituksen mukaisuus kyseenalaistettiin, uusien taloudellisten rasitteiden asettamista yrityksille kritisoitiin ja korvausvelvollisuuden suuruutta pidettiin kohtuuttomana. Toisaalta korvausvelvollisuutta pidettiin myös perusteltuna mutta riittämättömänä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nousi esiin myös näkemys siitä, että korvausta tulisi maksaa vain silloin, kun kilpailukieltosopimuksen ehdot estävät uudelleentyöllistymisen.

Esityksen tavoitteena on vähentää laissa säädettyjen edellytysten vastaisia kilpailukieltosopimuksia erityisesti ennalta ehkäisemällä niiden tekemistä. Nyt kuitenkin hallituksen esitys voi johtaa siihen, että lain edellytykset täyttäviäkin ja yrityksille tarpeellisia sopimuksia voi jäädä tekemättä kustannusten pelossa. Tämä voi myös vaikuttaa yritysten hakkuuteen palkata uutta osaavaa työvoimaa, mikä osaltaan heikentää yritysten kilpailukykyä varsinkin kehittyvillä markkinoilla. Esityksessä ei myöskään kiinnitetä riittävästi huomiota lainmuutosten puolueettomaan seurantaan, mikä voi johtaa tulevaisuudessa yksipuolisiin näkemyksiin lain vaikuttavuudesta.

Me perussuomalaiset tunnistamme yhtäältä yritysten tarpeet suojella liikesalaisuuksia sekä toisaalta sen, että kaavamaisesti työsopimuksiin lisätyt kilpailukieltosopimukset voivat perusteettomasti hankaloittaa työntekijöitä vaihtamasta työpaikkaa, mikäli kilpailukieltosopimuksen ehdot on määritelty niin epämääräisesti, että käytännössä minkä tahansa saman alan työn vastaanottaminen olisi mahdollista tulkita kilpailukiellon rikkomiseksi. Valiokuntaryhmämme kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että perusteeton ja tarpeettoman laajaksi määritelty kilpailukieltosopimus on tälläkin hetkellä pätemätön. Me katsomme, että hallituksen esityksessä on kyse asiasta, johon pitäisi ensisijaisesti löytää yhteisymmärrys työmarkkinajärjestöjen kesken ja vasta tämän jälkeen tuoda asia eduskunnan päätettäväksi. Nyt näin ei ole kuitenkaan tapahtunut, vaan asia on tuotu eduskunnan päätettäväksi huonosti valmisteltuna ja riitaisena. Tarpeettomien sekä tarpeettoman laajojen kilpailukieltosopimusten välttäminen on ensisijaisesti työmarkkinajärjestöjen edunvalvontakysymys. Perussuomalaiset katsovatkin, ettei asiasta ole tarkoituksenmukaista päättää hallituksen sanelemana tällä valmistelulla, kun asiassa kuullut työmarkkinajärjestöt ja asiantuntijat ovat hyvin erimielisiä arvioissaan sääntelyn tarpeellisuudesta ja vaikutuksista. Parempi vaihtoehto on ottaa asiassa aikalisä, palata neuvottelupöytiin ja tuoda eduskunnan päätettäväksi uusi esitys, kun työmarkkinajärjestöt ovat päässeet yhteisymmärrykseen siitä, kuinka ongelma tulisi ratkaista.

Arvoisa puhemies! Tulemmekin tekemään asian toisessa käsittelyssä lakiehdotuksen hylkäysesityksen.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.